

יומא מד

משה שווערד

כפרתו קודמת לכפרת ביתו

1. תוספות ישנים מסכת יומא דף מד עמוד א

כפרתו קודמת לכפרת ביתו. ותימה והלא נעשית העבודה הכל בבת אחת ומתי כפרת ראשון ומתי כפרת השני [1] ופ"ל רבינו שמואל דנ"מ הא דאמרינן בפ' בתרא (דהוריות יג א) דקרבן כהן קודם לקרבן ישראל ולהאי צריך האי קרא אך כפרתו קודמת לכפרת אחיו הכהנים לא אתי שפיר וכן לכפרת ביתו ואי הוה אמרינן [2] דלענין וידוי של פר מיירי דתניהו ענין לשם אתי שפיר שצריך לומר תחלה אני וביתי ובני אהרן עם קדושך כי אם לא היה פסוק היה לו להזכיר בפעם שנייה מיהו שבטו תחילהא):

2. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מד עמוד א

כפרתו קודמת לכפרת ביתו. [2] יש שפירשו לענין וידוי שמתודה תחלה עליו ואחר כך על ביתו ואחר כך על אחיו הכהנים ואח"כ על ישראל, ויש מקשים דאם כן מאי קאמר קודמת לכפרת כל ישראל דהא בוידוי של פר אינו מתודה בו על ישראל, וי"ל דקים להו דהאי ובעד כל קהל ישראל אם אינו ענין לוידוי זה תנהו ענין לוידוי השעיר אלא דאשמועינן קרא הכא אגב אורחיה דין סדר הוידוי, [1] ויש שפירשו דמיירי לענין קרבנות שכהן גדול מקריב קרבנותיו קודם לכל הקרבנות וקרבן אחיו הכהנים קודם לקרבן כל ישראל.

קטרת ולשון הרע --- יבא דבר שבחשאי וכפר על מעשה חשאי

3. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מד עמוד א

מנין לקטורת שמכפרת על לשון הרע שנאמר ויתן את הקטורת וכפר על העם. פירש רש"י ז"ל דלעיל מינה איירי בלשון הרע שאמר למשה ולאחרון אתם המתם את עם ה' והחל הגגף בעם ואח"כ ויתן את הקטורת וכפר על העם.

4. גבורת ארי על יומא דף מד/א

יבא דבר שבחשאי וכפר על מעשה חשאי, בסוף פ"ט דזבחים (פח, ב) ובפ"ב דערכין (טז, א) פריך עלה מהא דאמר ר' ענני בר ששון דמעיל מכפר על לשון הרע יבא דבר שבקול וכפר על קול ומשני לא קשיא הא בצנעה דהוא בחשאי קטורת מכפרת הא בפרהסיא דמעשה קול מעיל שהוא דבר שבקול מכפר, וקשה לי דהא ההוא עובדא דויתן אהרן קטורת וכפר על העם דמייתי מיניה קטורת מכפרת לשון הרע של פרהסיא הוי כדכתיב וילונו כל עדת בני ישראל וכו' ויהי בהקהל העדה וכו' ואין זה מקומו:

- עיין במצפה איתן: שמסביר דהיו מרגנים על הקטרת, ועל זה בה קטרת לכפר, ע"ש

5. ספר איזהו מקומן

ב] יש לעיין הלא איתא בזבחים פח: דמעיל מכפר על לשון הרע - ותירץ החת"ס (פי' נלקט על המסכת) עפ"י דברי הרמב"ן דיש שני סוגי לשון הרע, דיש שאומר דבר אמת וזה איסורו רק בחשאי דאילו נאמר באפי תלתא אין בו משום לישנא בישא (כ"ז לט.), וקטורת

שהיא דבר שבחשאי מכפרת בזה, ויש שמוציא דבה על שקר ואיסורו גם אם יש בו כבר קול, ולזה מכפר המעיל שמשמיע קול בפעמוניו.

6. שערים מצויינים בהלכה

קטורת מכפרת על לשון הרע כו' וכפר על מעשה חשאי. פרש"י דסתם לשון

הרע בחשאי הוא. כוונתו דיש לשון הרע שהוא בקול, ועל אותו לשון הרע המעיל מכפר כדאיתא בגמ' זבחים (פח:): ובגמ' ערכין (טז.) יבא דבר שבקול וכפר על הקול, ופרש"י שם דעל המעיל היו הפעמונים כדכתיב ונשמע קולו וגו'.

7. הערות מהרב אלישיב

הנראה בזה דהתם בהקטרת דקרח הרי אהרן הקטירו וכודאי אי הוה אהרן הרי שויה בשמונה בגדים, דבגדיהם עליהם כהונתם עליהם וא"כ היה שם גם מעיל שכיפר על הלשון הרע דפרהסיא, רק כיון דשעת מגיפה היו חוששים גם לצינעה וע"ז היה כפרת הקטורת דאם לא חששו מדוע עשו והקטירו קטורת דלא דמיא ללשה"ר, שבגלוי ושפיר ילפינן לבעלמא דקטורת מכפרת על חשאי.

יבוא דבר שחשאי וכפר על מעטה חשאי. והנה בובחוס [פח] מקשה הגמ' הא אמרין הוה מעיל מכפר על לשון הרע ויבוא דבר שבקול וכפר על קול, הרי הלשון הרע בקול הוא, ומשני לא קשיא הוא בעצמו הוא כפרותיה ובעצמו בענין כפרת הקטורת וכפרותיה בענין כפרת המעיל.
והקשה הגבורת איי ויהאין אוקי הא בעצמו וע"ז מכפר הקטורת הוא קרא דקטורת מכפר על לשונו הוא מקרא ודיוקן את הקטורת וכפר על העם והוה בקרב אין לך פרטם גדול מזה.

8. שפת אמת על זבחים דף פח/ב

שם בגמ' ויכפר על העם פירש"י במה שאמרו אתם המיתם עם ה' דהוי לשה"ר. וקשה דא"כ הוי בפרהסיא. ואפשר לא פירשו בהדיא התלונה רק דה' נשמע מדבריהם שכוונתם לומר אתם המיתם וזש"ה וילוננו כו' לאמר אתם המיתם שלא פירשו התלונה בפירוש:

9. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף מד עמוד א

הא מה מעלה יש וכו'. פשיטא דמעלה יש שמוזהר ליכנס להיכל שלא לצורך כדכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש, אלא הכא איירי בפרישה שהיא לצורך עבודה.

• עו"ע בתוס'

10. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מד עמוד א

לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל. פירש רש"י ז"ל שהוא קרוב לבין האולם אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים מהיכל פרשי שהוא קרוב, מבין האולם לא פרשי כי רחוק הוא לפני לפנים, וקשה דהא בשעת הקטרה דלפני לפנים אסור מן התורה להיות בהיכל כדאמרין לעיל ואם כן אמאי לא גזרינן בבין האולם דילמא עייל להיכל, [1] וי"ל דמידי דמתעביד לפני לפנים חמיר להו לאינשי ולא עיילי כלל, [2] ותו דכי הויה גופה דהקטרה בהיכל שהוא קרוב איכא למיחש דילמא מישתלי ועיילי, אבל היכא דהקטרה ליתא אלא לפני לפנים שהוא רחוק, אפילו להיכל למה להו למיעל, [3] ויש מתרצים דכי עביד הקטרה לפני לפנים ניהא להו לרבנן לאוקומה אדינא דאורייתא כי היכי דליחזו ליה ולירתת שלא יתקן מבוזין וכינסי לפנים כצדוקי, ואע"ג דאכתי מצי עביד בין הפרוכת, מאי דאפשר לתקוני מתקנינן.

11. שערים מצויינים בהלכה

ומבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה. פי' בשעת הקטרה דלפני ולפנים כדקאמר להלן. והקשו התוס' מאי שנו דגורו לפרוש מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה לפני ולפנים, ולא בשעת הוואה, והא מחד קרא נפקא לעיל, ותיבצו דמ"מ בהקטרה דכתיב קרא בהדיא, גורו בה רבנן טפי, משא"כ בהוואה דנפקא מיתורא דקרא לפסר/וכעין סברא זו כתבו התוס' במס' יבמות (ו: ד"ה ואמר עולא) דדבר הכתוב בהדיא חמיר יותר ממה שלמד ע"י היקש, וכן הבאנו לעיל (לד: ד"ה רבי אומר) דדבר הכתוב בהדיא חמיר יותר מדבר הנלמד מכח דרשה.

12. ספר איזהו מקומן

א"ר פדת אתיא כפרה כפרה מיוהכ"פ - זה לשון הרמב"ם (תמו"מ ג. ג.) "שנאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד כבואו לכפר וגו' בנין אב לכל כפרה שבקודש שלא יהיה שם אדם". וצ"ע דבגמ' כאן יליף מגזירה שהוה הרמב"ם קאמר 'בנין אב' - עיי"ש ברדב"ז ולח"מ שמפרשים דדעת הרמב"ם שאינו גזירה שהוה גמורה [ומיושב בזה קושית תוס' ד"ה אתיא].
והוסיף הרדב"ז וקורבן אצלי שלא היה גורס 'אתיא כפרה כפרה' אלא 'אתיא כפרה מיוהכ"פ' הוינו בנין אב.

13. הערות מהרב אלישיב

כתב הרמב"ם (פי"ג מתמידין ומוספין הי"ג) בעת שמקטירים הקטורת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח וכו' וכן בשעה שיכנס כדם חטאות הנעשות בפנים פורשים כולם וכו' שנא' וכל אדם לא יזיח באהל מועד בבואו לכפר בקדש וגו' בין אב לכל כפרה שבקדש שלא היא שם אדם.

וכבר הקשו שם מפורשי הרמב"ם אמאי נטה מרבי הגמ' דילפינן מגו"ש ולא מבנין אב, ונראה בזה דהרמב"ם בא לישב האי תמיהתא דהראשונים הרי לא מצינו כפרה אלא בשעירי ע"ז ופר העלם דבר של ציבור. וע"ז תירץ הרמב"ם דילפינן לה מבנין אב, וא"כ כולם בכלל, ועדיין תקשה הא בגמ' ילפינן לה בגו"ש. בזה נראה לתרץ דבגו"ש חזינא דבבואו לכפר בקדש הוא לאו דוקא לפני ולפנים אלא בהיכל נמי וכיון דאפקיה לקרא נמי להיכל, קאמי בנין אב וילפינן מינה לשאר הקרבות והקטרות ההיכל דאיכא האי אישורא דכל אדם לא יזיח. אבל הא בלא הא לא סגי.

א"ר פדת אתיא כפרה כפרה. ותמנה הראשונים דמימ קטורת ולא כתיב ביה כפרה מגיל ובהקטרתו בהיכל איכא רין פרישה.

14. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מד עמוד ב

...ומהדרינן דלעולם מעלות דרבנן ניבנהו ועזרה כיון דאיכא מזבח החיצון דמפסיק מינכרא מילתא ולא אתו למיעל, ומיהו לא אמרינן השתא אלא דמעלות בין האולם ולמזבח על העזרה דרבנן, אבל ודאי יש בעשר מעלות דהתם דברים שהם

דאורייתא כגון זבין ומצורעין וכל הטמאין שנכנסו לפנים ממחיצתן, ובתוספתא (כלים פ"א ה"ז) תניא נכנסו מצורעין לפנים מן החומה לוקין ארבעים וזבין הבות נדות ויולדות להר הבית לוקין שמונים, ומיהו מאי דקתני בספרא דהך ברייתא לוקה שמונים משבששתא היא דליכא אלא חד לאו דלא ישמאו את מחניהם, דאי משום ולא יבא אל תוך המחנה דכתיב בבעל קרי הא בפרק אלו דברים (פסחים ס"ח א) אסקינן דההוא במחנה שכינה כתיב, והתם נמי איתא להא תוספתא ולא גרסינן בה אלא לוקה ארבעים, וכן עיקר.

15. ריטב"א על מסכת עירובין דף ב/א

ושניהם מקרא א' דרשו דכתיב ושחטו פתח אוהל מועד. פ"א גבי משכן כתיב והכתוב מדבר בין על אהל מועד שבמשכן בין על הבית שיהא במקומו בבית עולמי' כי גם באהל מועד שבמשכן היה השולחן והמנורה ומזבח הזהב. וככ"ע היכל שבבית עולמים במקום אהל מועד זה וגבי אולם הוא דפליגי אם הוא גם בכלל ההיכל רבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד פ"א לענין מנורה ושולחן ומזבח שהיה לנו להעמיד בהיכל וכן לענין שאסור להיות שום אדם בהיכל בשעה שמניחים הקטורת במזבח הזהב וכן לענין כהן שנכנס להיכל שלא לצורך עבודה שהוא סופג את הארבעים ולכמה דברים אחרים כדאיתא בפ"ק דזבחים הלכך כי כתיב ושחטו פתח אוהל מועד על היכל בלחוד הוא דכתיב וא"ת ובר מהאי קרא נמי איכא כמה קראי דכתיב בהדיא פתח היכל ולמה להו לרבנן למילף מהאי ויש לומר שלא באו חכמים ללמוד מכאן דוקא אלא ללמדנו שלא נכלל כאן אלא היכל לחוד ולאפוקי מסברתו של ר' יהודה ומשום דרבנן איירי במתני' מעיקרא וחזי לאקדומינהו נמי אקדים ונקט טעמא דידהו:

16. תוי"ט על מסכת כלים פרק א משנה ט

וכתב עוד דלא אמר רבי יוסי שיהיו שוים מן התורה דמדאורייתא חלוקין בכמה דברים. ע"כ. נ"ל שר"ל שכן הכלים מזבח שלחן ומנורה דוקא בהיכל ולא באולם. וכן כל עבודות שבהיכל מהזיות הדמים.

התורה חסה על ממונם של ישראל

17. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מד עמוד ב

התורה חסה על ממונם של ישראל. פירש רש"י ז"ל ואנן נמי חייסיןן וחתיית גחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו, ובכי האי גוונא ליכא למימר אין עניות במקום עשירות.

18. שערם מצויינים בהלכה

והריטב"א הוסיף בה, ובכי האי גוונא ליכא למימר אין עניות במקום עשירות. כוונתו במקום דחזינן דמחסר הכלי אע"פ שהוא כלי שרת צריך לחשוך, ובמקום שאין מחסר בהדיא, או אם הוא כלי שרת אמרינן אין עניות במקום עשירות כו'. וע"י מה שכתבנו לעיל (לט. ד"ה התורה חסה). והקשה ✓

19. ריטב"א על מסכת יומא דף לט/א

התורה חסה על ממונם של ישראל פ"א כיון דלאו מידי דעבודה היא כולי האי ואינו אלא פעם אחת ואין הקלפי עצמו דאורייתא ולאפוקי גורלות עצמן שעשאן בן גמלא שהן מספרין אותו לשבח. דשאני גורל עצמו שהשם כתוב באחד מהן והעלתם דאורייתא ולאפוקי נמי ידות הכלים דעבדי בהו עיקר שירות תדיר:

20. תורה תמימה הערות שמות פרק כז

כו) ומפרש בגמרא בטעם הדבר משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל, ופירש"י משום דמנחות מרובות הן ואלו היה צריך לחזור במנחות אחר שמן זית זך כתיב היו מפסידין הרבה. עכ"ל, ויש להעיר ממה דמצינו בכ"מ בגמרא בענין הכלים שהיו במקדש שהיו עושיין היותר יקרים משום דאין עניות במקום עשירות, ולא אמרו הסברא דהתורה חסה על ממונן של ישראל, וי"ל דדוקא בדבר של צבור היינו בדבר הבא משל צבור שייך אין עניות במקום עשירות משום דאין צבור מעני, משא"כ במנחות שכל יחיד מוציא לבדו מכיסו שייך בזה הסברא התורה חסה על ממונן. וע' מענין זה בס' תשובה מאהבה למהרא"פ ח"א סי' ג' וד'.

21. שערין מצויינים בהלכה

בהו עיקר שירות תדיר, והגאון מהרא"פ פלעקלעס מפרג בשו"ת תשובה מאהבה (סי' ד) כתב, דמצינו בש"ס ארבעה פעמים בעניני כלי מקדש התורה חסה על ממונן של ישראל, ולעומת זה מצינו בהם ארבעה פעמים "אין עניות במקום עשירות", והארין מאד בענין זה, וגם מש"כ לו רבו הגאון בעל נודע ביהודה. וחלק מתשובה זו נדפס בנודע ביהודה (מהד"ת קונ"א סי' ז).

22. שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - קונטרס אחרון סימן ז

ומה שתמהת שבקצת מקומות אמרו אין עניות במקום עשירות ובקצת מקומות אמרו התורה חסה על ממונן של ישראל והראית דרכי הבקיות בכל מקומות שהוזכר מהם דבר מזה. דע לך שמה שהוא מוכרח בכלי שרת אמרינן בי' אין עניות במקום עשירות. (אמר המחבר תורת אמת היתה בפיהו וכן משמע בתוספת במסכת שבועות דף י"א ע"א בד"ה מכל עיישה ועיין במשנה למלך שהבאתי אות ב'. אמנם משמעות רש"י במס' ר"ה דף כ"ו ע"ב בד"ה פיו מצופה זהב לפי הבנת בעל שמות בארץ ושם משמע בכל כלי מקדש אמרינן אין עניות וכו' אפילו אינו מוכרח בכלי שרת עיין שם ודו"ק) וגם דע כי כסף לא מקרי עניות (א"ה ע"י אות יו"ד עשיתי לי רב וקביתי לי חבר) אפילו בכלי שרת אמרינן בי' התורה חסה ועושיין אותו של כסף במקום שאין גזירת הכתוב לעשות של זהב ולכן פסק הרמב"ם ז"ל בגדי כהונה שנעשו צואין אין מכבסין אותן אבל קלפי של עץ היתה משום התורה חסה לפי שהיתה של חול ולא שייך אין עניות (אמר המחבר היא גופא קשיא לעבדיה של זהב וליקדשיה כי כבוד המצוה בשל הקדש כמ"ש בפנים אות ה') ולחם הפנים קונים אותן חטים במסכת מנחות דף ע"ו ע"ב משום התורה חסה התם בשעת שקונין אין כאן קדושת הגוף רק קדושת דמים וכשמתקדשת קדושת הגוף כבר היא סולת ובכל יום היה חותה בשל כסף דמפורש במס' יומא דף מ"ד ע"ב התורה חסה וכו' היינו משום דשל כסף לא מקרי עניות (וגם הצוצרות אינן כלי שרת) וכן במס' ר"ה הצוצרות של כסף משום התורה חסה גם משום דשל כסף לא מקרי עניות וגם הצוצרות אינן כלי שרת וכלי שרת שנקבו אין מתקנין אותן במסכת זבחים דף פ"ח ע"ב היינו שהוא כלי שרת ואמרינן אין עניות כל' ופי' נרות של זהב טהור אף שייך התורה חסה היינו משום שהוא גזירת הכתוב זהב טהור ולא כמו שחשבת אתה משום אין עניות (א"ה דוק בלשוני אות ד' אני אמרתי טעמא דקרא) דהא היו יכולין לעשות של כסף ועוד אפשר בענין זה שכל המנורה של זהב טהור ופיות הנרות יעשו של כסף משום דמשחתי זהב אפשר אפילו בשל כסף שייך אין עניות כיון שגוף הכלי של זהב והמנורה היא כלי שרת וכתית לאמור ולא כתיב למנחות שאמרו במסכת מנחות דף פ"ו ע"ב שהתורה חסה על ממונן ש"י היינו טעמא שלחלק בין מנחות יחיד למנחות ציבור לא אפשר שזה קדש קדשים כמו זה ואם היה צריך כתיב למנחות היה הפסד ליחידים המביאים מנחות וביחיד לא שייך אין עניות במקום עשירות ובשיעור חצי לוג למנורה במס' מנחות דף פ"ט ע"א שנחלקו אם ממטה למעלה שיעורו/שיעורו/ (שאין בו) משום התורה חסה כו' וחד אמר ממעלה למטה שיעורו שאין עניות במק"ע = במקום עשירות = נלע"ד דמ"ד ממטה למעלה שיעורו באמת שיעורו בשמן של חול עיי"ש בתוס' ד"ה אין עניות כו' וכעת לרוב הטרדה אקצר. דברי רבך אוהבך הדורש שולמך והפץ בטובתך. הק' חזקאל סג"ל לאנדא.

23. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף מד עמוד ב

נתפזרו קב גחלים מכבדן לאמה. הקשה רבינו נסים גאון היאך מותר לכבדם לאמה והלא קדשו בכלי שרת כדתנן העיד ר' עקיבא על קטורת ולבונה וגחלים שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולם, ותירץ ר"ת דאין כלי שרת מקדשין אלא לדעת ולא היה דעתו לקדש אותן שלא יכנסו במחתה השנייה, ורבינו נסים גאון תירץ דבירושלמי בפ' בתרא דחגיגה מוקמינן להא דר' עקיבא בגחלים של יום הכיפורים שבה היה חותה ומכניס ולא היה מכבד כלל לאמה, והכי איתא בירושלמי דחגיגה גחלים מאי א"ר אבין תיפתר בגחלים של יום הכיפורים במה שהוא חותה הוא מכניס אבל של כל יום לא כדתנן תמן נתפזר קב של גחלים מכבדן לאמה ואיתמר נמי מפני שנוקקו לכליין פירוש מחתה זו של זהב שהוא כליין מצרפתן אבל של כסף שאינו כליין אינו מצרפתן, וקשה לי אמאי לא מוקי לה במחתה שנייה שבכל יום, וי"ל שמא אותה מחתה לא היתה כלי שרת שלא היה עושה בה עבודה אלא שופך גחלים שבה על מזבח הפנימי אבל קטורת דיום הכיפורים היה נותן הקטורת על הגחלים שבמחתה וצריך שתהא כלי שרת ...

24. הערות מהרב אלישיב

ואפשר לבאר תירוץ זה בתרו"א או דכוותו דכין ולבסוף יצרכו רק ג' קבים היו של קידשו השתא בכלי שרת אלא ג' קבים שיוצרכו לבסוף, ונוצרך לברירה בה' או אפשר דכוותו דכין דמכניסין לכלי שרת אחר הרי שבכלי שהיה חותה בו לא היו מקדשים כלל את הגחלים ולא היו צריכים לקדשו עכשיו דהרי לבסוף יבוא לכלי אחר.

נפתזרו לו קב גחלים מכבדן לאמה וכו', וקשה רבינו נסים היכי מכבדן לאמה ומפסיד קדש והלא קדשו בכלי שרת, ותירץ רבינו יעקב שאין כלי שרת מקדשין אלא מרעה.

25. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מד עמוד ב

בכל יום לא היה לה נאשתיק. פירש רש"י ז"ל טבעת של זהב בראשה משום ונשמע קולו בבואו אל הקדש, פי' דאע"ג דההוא גבי מעיל כתיב גמור מינה רבנן להא דהכא נמי, והגאונים ז"ל פירשו שהוא כיסוי כדי שלא יכבו הגחלים, או שלא יכנו פניו מחום הגחלים כי בכל יום לא היה צריך לכך שהיה יכול ליתן ידו השמאלית נגד פניו שהרי לא היה נושא בה שום דבר, וכיוצא בלשון הזה בילמדנו מערטלו מנשתיקו כלומר מנרתיקו.

26. ספר איזהו מקומן

פירושי הראשונים מהו 'ניאשתיק' ויעודו:

א. רש"י מפרש טבעת בראשה להשמיע קול. ובדומה לזה הביא המאירי י"מ שהוא כעין פעמון מקשקש משום שנאמר "ונשמע קולו בבואו אל הקדש".

ב. ריב"א (נמוס', ותו"י, ותוס' סל"ט) פירש שהוא כעין נרתק לאחוז המחתה שלא יכווה. ונראה דפירוש זה סובר כפיר"ח המובא בתו"י ותוס' הרא"ש להלן נב. (ד"ה מניין) דביוהכ"פ אין צורך שיהא נשמע קולו בבואו אל הקודש. וכן הר"ח כאן פירש שהוא כיסוי.

ג. הריטב"א גם פירש בשם גאון שהוא כיסוי, אך מטרתו שלא יכבו הגחלים שבמחתה, או כדי שלא יכנו פניו מחום הגחלים. וראה ביפ"ע שבירושלמי איתא 'שלא תכבה'.

ד. המאירי מפרש שהוא בסיס למחתה, ובכל יום אין צריך לה בסיס, שהרי מערין הגחלים שבה למזבח, אבל ביוהכ"פ שמקטיר הקטורת על המחתה עצמה, צריכה בסיס שלא תתנדנד.

27. גליוני מנחת חן

בשיטת הירושלמי - הירושלמי שפירש שהיה כעין נרתיק של עור לאחוז את המחתה, הקשה מדוע אינו חוצץ, (אסור שיהא דבר החוצץ בין ידו לכלי שרת כדכתיב "ולקח הכהן" שתהא לקיחה בעצמו של כהן, ע"י זבחים כ"ד, א'), ותיירץ שמדובר שקובעו במסמר ונחשב מגוף המחתה.

ובחזון יחזקאל (תוספתא יומא פ"ב) הקשה מכאן על מש"כ בחידושי הגר"ח זצ"ל (בהל' תמידין ומוספין) להוכיח מהגמ' במנחת כ"ו, א', שדין חציצה שהוא מדין "עצמו של כהן" נאמר דוקא במקום שהעבודה צריכה להיעשות בימין, אבל עבודה הכשרה בשמאל אין דין "עצמו של כהן" כלל, אלא רק שצריך הכהן לעשות את מעשה העבודה, ולכאורה קשה מדברי הירושלמי שהקשה מדין חציצה, והלוא הולכת המחתה כשירה מעיקר הדין אף בשמאל כמכו' בגמ' יומא מ"ז, א' שאם היה אפשר היתה המחתה ניטלת בשמאל, [ותירץ דהירושלמי לשיטתו, שאם החליף והעביר את המחתה לשמאל והכף לימין פסול, וביאר בפי' היריד"ו (שם) שטעם הפסול הוא משום המחתה הצריכה להיות בימין, דכתיב המחתה "ולקח מלא המחתה אש", היינו עבודת לקיחה הצריכה להיות בימין דוקא, אבל לקיחת כף הקטורת כשר מעיקר הדין אף בשמאל דרחמנא גלי "מלא חפניו" והיינו בשתי ידים, וא"כ ע"כ שמאל כשר בהו, וכן מבואר בריטב"א (יומא מ"ט, ד"ה "חיובתא") שאם היה אפשר, היתה הולכת הקטורת כשירה בחפניו וכמבואר בסוגיית הגמ' שם. וא"כ כיון שלקחת המחתה צריכה מעיקר הדין להיות בימין, הקשה הירושלמי שפיר מדין חציצה (ע"ע בדבר אברהם ח"ג סי' א' ענף ב').

28. ספר איזהו מקומן

א"ר חסדא שבעה זהבים הן וכו' - השיח
יצחק מפרש דר"ח בא להשמיענו דאל
תפרש טעמא דר' מנחם במשנתנו דהיום
זהב אדום מפני שהוא יותר חשוב, דאדרבה
זהב סגור חשיב טפי, אלא טעמו מפני
שדומה לדם הפרים ומבטל קטרוג מעשה
העגל.
אולם התו"ט והגבורת ארי נקטו דזהב אדום
הוא החשוב שבהן, דכל המאחר בחשבון
חשוב יותר, וא"נ טעמא מפני שדומה לדם
הפרים.
ובספר משמר הלוי (פי' קל. ט.) כתב בשם
הר"ח בן מן הגר"ן, דנפק"מ לכלי שרת
שהן מזהב, דאם באו להחליפם, יהא כזה
ענין מעלין בקדש ואין מורידין לעשותן
מזהב פחות חשוב.

29. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף מד/ב

אמר רב חסדא שבעה זהבים הם. נראה לי בס"ד הטעם שהם שבעה מינים כי הזהב הוא סוד הגבורות וידוע מה שאמר רבינו האר"י ז"ל שהגבורות הם חמשה ויש בהם בחינת התפשטות ובחינת כללות דהיינו כי החמשה גבורות מתפשטים בחסד גבורה תפארת נצח והוד בסוד התפשטות וביסוד הוא כללות כל החמשה גבורות ובמלכות כללות דכללות. נמצא סוד ההתפשטות הוא בחמשה וסוד הכללות הוא בשתי ספירות יסוד ומלכות וזה נרמז באותיות זהב שהוא אות ז' קאי על ההתפשטות והכללות שהוא בשבעה ספירות ואות ה"א כנגד התפשטות לבדה ואות ב' כנגד ההתכללות לבדה ולכן שבעה זהבים הם כנגד שבעה ספירות של התפשטות והתכללות:

30. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף מה/א

בכל יום היה זהב ירוק והיום אדום והיינו זהב פרוים. מקשים למה ביום הכפורים יהיה דומה לדם פרים והלא זהב סגור הוא יקר יותר. ונראה לי בס"ד כי זה היום נקרא יום הכפורים וכמו שאמר הפסוק באמור [כ"ג כ"ז] אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קודש יהיה לכם ונקרא כפורים מלא בוא"ו, ואם תסיר כ"ו מן כפורים ישאר פרים, והוא כי אותיות פרים מורים על הדין כי מנצפ"ך הוא פ"ר דינים והם כפולים הרי הם פרים לשון רבים, ויתמתקו על ידי העבודה שעושים אותו היום לשם ה' וכמו שנאמר [ויקרא ט"ז ל'] כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' לפני ה' תטהרו כלומר כל עבודתכם תהיה בקדושת המחשבה שהיא לפני ה' גם תכונו לשם ה' ואז תטהרו שתושלם כפרה שלכם במיתוק הדינים שיתחברו אותיות כ"ו שהם מספר שם הוי"ה עם אותיות פרים שמורים על הדין וזוהי אצלכם צירוף כפורים לטהר אתכם. ולכן עושים הזהב של אותו היום דומה לדם הפרים להורות שצריכין היום הזה להשלים ולתקן אותיות פרים לעשותם כפורים על ידי הכונה שתהיה לשם ה' שהוא מספר כ"ו. או יובן בס"ד הטעם שעושים את המחמה מזהב הדומה לדם הפרים לרמוז לו שצריך אחר הקטרת הקטורת בפנים להזות גם כן בפנים מדם הפר תחלה שאם שינה והזה מדם השעיר תחלה עבודתו פסולה:

31. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף מה/א

שם רב אשי אמר חמשה הן וכל חד וחד אית ביה זהב וזהב טוב. פירוש זהב סתם הוא המצוי ביד כל אדם שיש בו סיגים וזהב טוב הוא שאין בו סיגים ושמים אלו נמצאים בכל אותם החמשה דרך משל זהב אופיר יש בו זהב סתם שיש בו סיגים וזהב טוב שאין בו סיגים וכן בכולהו:

SEE ADDENDUM ON וכל אדם לא יהיה באהל מועד